

Vår saksbehandler

Maj Kim M. Bruvik
+47 75 53 69 42
L/Norwegian Air Operational Centre(NAOC)

Vår dato

2018-08-21

Vår referanse

2018/030309-001/FORSVARET/ 525

Tidligere dato

Tidligere referanse

Til

Luftfartstilsynet
Postboks 243
8001 BODØ

Kopi til

Søknad om opprettelse av midlertidig fare- og restriksjonsområde for Arctic Challenge Exercise 2019

1 Bakgrunn

Sverige, Finland og Norge skal sammen være vertskap for øvelse Arctic Challenge Exercise 2019 (ACE19) i perioden 22. mai – 4. juni 2019. I den forbindelse søkes det om å etablere to midlertidige fareområder (D-område), og et restriksjonsområde (R-område) tilpasset den aktiviteten som er planlagt i norsk luftrom.

2 Drøfting

2.1 Generelt

Forsvaret søker om opprettelse av to midlertidige fareområder og et midlertidig restriksjonsområde for øvingsperiodens varighet iht forskrift om luftromsorganisering, hvor søknaden er lagt opp etter de krav som stilles i henhold til denne forskrift. Det søkes både om R- og D-områder, og det er derfor benyttet malen for R-området, ref vedlegg 2 i forskriften.

a) **Begrunnelse for ønsket om å opprette D/R-område samt beskrivelse av bruken av det. Ved flere områder; beskrivelse av sammenhengen mellom dem.**

Den innledende plankonferansen for ACE19 er gjennomført, noe som har lagt de prinsipielle rammene for øvelsen og behovet for luftrom. ACE19 Core Planning Team under ledelse av Sverige ønsker at områdene benyttet i Norge under ACE 17 opprettes også for 2019. ACE19 planlegges med to daglige flyperioder med unntak av lørdag og søndag 25.-26. mai og 1.-2. juni, hvor det ikke er planlagt noe flyging.

Den første flyperioden vil i hovedsak foregå i de respektive nasjoners luftrom med de flystyrker som er stasjonert i landet. I Norge vil denne aktiviteten i foregå i områder etter AMC avtalen iht daglig AUAR fra NAOC. Det planlegges primært å benytte FUA områder mellom Ørland & Bodø, i tillegg til CAS områder ved Bodø og Evenes iht CAS avtalen. Det planlegges også våpenlevering på Setermoen skytefelt.

Andre flyperiode gjennomføres som en felles operasjon, COMAO (Composite Air Operation), i et felles luftrom for de tre vertsnasjonene Sverige, Finland og Norge. Her er luftrommet tilpasset for å trene planlegging og gjennomføring av store luftoperasjoner med 80-100 jager- og støtte fly, med mulighet

Postadresse

Postboks 800 Postmottak
2617 Lillehammer
Norge

Besøksadresse

Flyplassveien 300
1590 RYGGE FLYSTASJON
Norge

Sivil telefon/telefaks

/

Militær telefon/telefaks

99/0500 3699

Epost/ Internett

forsvaret@mil.no
www.forsvaret.no

Organisasjonsnummer

NO 986 105 174 MVA

Vedlegg

0

for å levere skarpe våpen i et taktisk luft-til-luft og luft-til-bakke scenario, også da på Setermoen Skytefelt.

De to midlertidige fareområdene, og det ene restriksjonsområdet det søkes om vil inngå i sammenheng med tilstøtende øvelsesområder i Sverige og Finland og inngå som en del av et felles luftrom for øvelsen. Områdenes utstrekning i Norge for søknaden er likt med det luftrom som ble benyttet under ACE 17.

b) Beskrivelse av hvilke luftromsrestriksjoner som ønskes pålagt ikke-deltagende luftfartøyer samt framgangsmåte for å innvilge dispensasjoner:

I utgangspunktet skal det ikke tillates ikke-deltagende lufttrafikk inn i områdene under de angitte tidsperiodene for aktivisering av R- og D-områdene, unntatt i forbindelse med politi-, søk- og redningsaksjoner. Dersom Forsvaret av ulike årsaker ikke benytter områdene, kan vakthavende NAOC kontaktes iht pkt l) for å innvilge dispensasjon.

c) Beskrivelse av aktiviteten som skal foregå innenfor området. Dersom ønsket er begrunnet i flyaktivitet inne i området skal antall og type luftfartøy oppgis:

Aktiviteten inne i området vil inneholde alle typer luftoperasjoner, inkludert luft-til-luft trening, luft-til-bakke trening med levering av skarpe våpen på Setermoen, luft-til-luft tanking i tillegg til trening med helikopter med mer. Typen aktivitet vil være dynamisk fra dag til dag, og vil endres underveis i øvelsen. På nåværende tidspunkt er det ikke avklart nøyaktig hvilke flystyrker som kommer til å delta, og hvor de vil være stasjonert, men pr i dag kan følgende informasjon deles om forventet deltakelse:

Bodø:

Ca. 50 fly, primært jagerfly i tillegg til et antall støttefly.

Kallax:

Ca. 40 fly, primært jagerfly i tillegg til et antall støttefly og helikopter.

Rovaniemi:

Ca. 30 fly, primært jagerfly i tillegg til et antall støttefly og helikopter.

Ørland:

2-3 AWACS.

d) Horisontal begrensning av området:

I første flyperiode i tidsrommet 0700z-0900z vil luftrom bli benyttet i henhold til områder som er beskrevet i AMC-avtalen mellom Luftfartstilsynet og Forsvaret. Forsvaret vil forholde seg til AMC-avtalens muligheter og plikter, og bestille det faktiske behov for luftrom gjennom daglig Airspace Utilization and Allocation Request (AUAR) dagen i forveien. I tillegg søkes det om «Expanded Setermoen» som et Restriksjonsområde i dette tidsrommet.

For andre flyperiode i tidsrommet 1130z-1430z er de horisontale begrensningene som vist i tabell.

<i>Area/Name and lateral limit</i>	<i>Vertical limits</i>	<i>RMK</i>
ACE NORWAY 1 694000N-0221000E 694000N-0240000E 694000N-0255423E Langs riksgrensen mellom Finland og Norge til: 691829N-0211714E 693200N-0212700E (694000N-0221000E)	<u>FL120 – FL300</u>	Midlertidig fareområde. Daglig 1130z-1430z. Området samsvarer med den horisontale utstrekningen av AMC området A6.

<p>ACE NORWAY 2 691715N-0184327E 690300N-0200000E 690244N-0200336E Langs riksgrensen mellom Sverige og Norge til: 675451N-0164417E 684400N-0171200E 685900N-0174700E (691715N-0184327E)</p>	<p><u>FL120 – FL300</u></p>	<p>Midlertidig fareområde. Daglig 1130z-1430z.</p>
<p>EXPANDED SETERMOEN 684400N-0171200E 683200N-0180800E 683500N-0182600E 683600N-0184900E 685200N-0184900E 685900N-0174700E (684400N-0171200E)</p>	<p><u>GND – FL300</u></p>	<p>Midlertidig restriksjonsområde. Daglig 0700z-0900z og 1130z-1430z. Området samsvarer med de horisontale yttergrensene på området C7DU iht CAS-avtalen.</p>

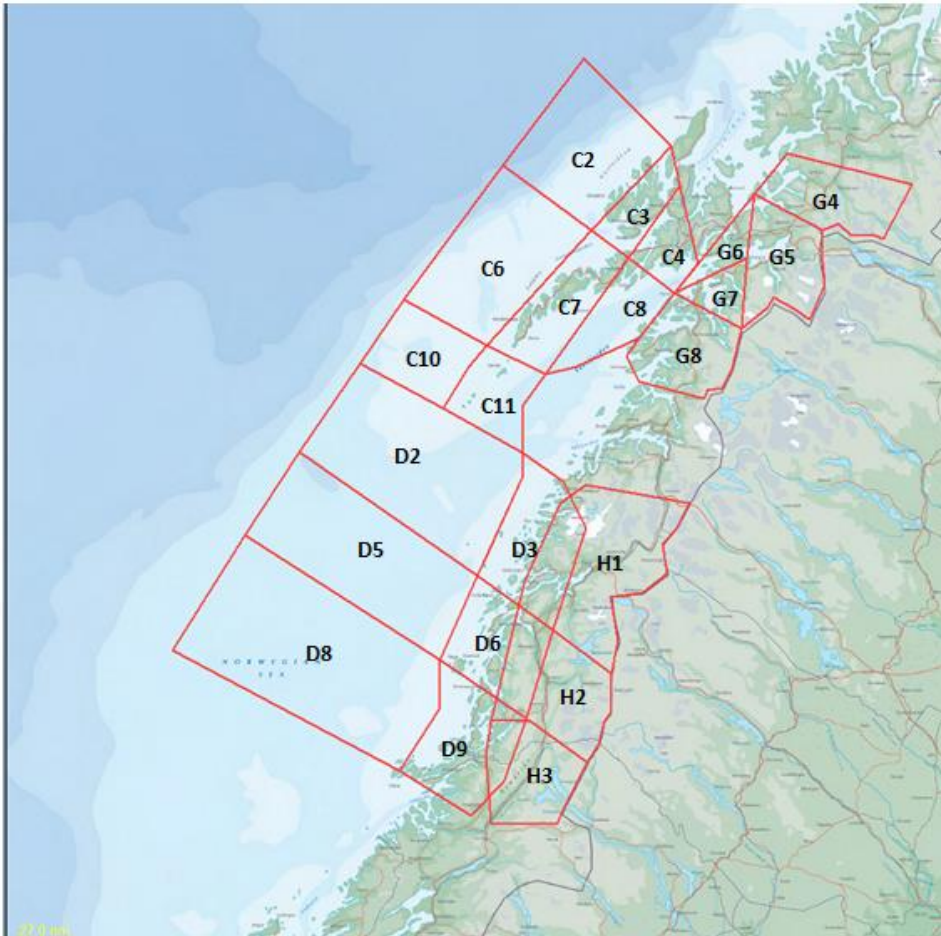
e) **Vertikal begrensning av området oppgitt i fot.**

Se pkt d).

f) **Kart som viser horisontale og vertikale begrensninger av D/R-området.**

Kartet viser de søkte R/D-områdene i Norge for øvelsen.

Kartet viser FUA områder som planlegges benyttet i 1. flyperiode. Høyder vil bli benyttet ihht AMC avtalen.

g) Aktiviseringstider oppgitt med dag, måned og år samt klokkeslett oppgitt i UTC. Etter at eventuell høring er publisert vil det ikke være mulig å gjøre forandringer som utvider bruken av området uten at en ny høring initieres. I denne forbindelse rettes oppmerksomheten mot bruken av UTC i forhold til norsk normaltid/sommertid.

- **ACE Norway 1**, (Midlertidig fareområde): 22. mai – 4. juni 2019, daglig 1130Z-1430Z, med unntak av lørdag og søndag 25.-26. mai og 1.-2. juni.
- **ACE Norway 2**, (Midlertidig fareområde): 22. mai – 4. juni 2019, daglig 1130Z-1430Z, med unntak av lørdag og søndag 25.-26. mai og 1.-2. juni.
- **Expanded Setermoen**, (Midlertidig restriksjonsområde): 22. mai – 4. juni 2019, daglig 0700Z-0900Z og 1130Z-1430Z, med unntak av lørdag og søndag 25.-26. mai og 1.-2. juni.

h) Beskrivelse av hvilke sikkerhetsmarginer som er lagt til grunn, både horisontalt og vertikalt.

Det er ikke lagt inn horisontal buffer på innsiden av områdene, og det forutsettes vertikal sikkerhetsmargin i henhold til standard sivil separasjon. Flying vil foregå på lokal QNH, med en nedre begrensning på 13000 fot AMSL i ACE Norway 1 og 2, samt øvre begrensning på 29000 fot AMSL for alle tre områder.

i) Der området er i konflikt med publisert(e) ATS-rute(r) skal det gis en beskrivelse av hvordan ikke-deltakende lufttrafikk er tenkt håndtert, for eksempel ved hjelp av publiserte punkter for å rute trafikk rundt områdene.

Områdenes utrekning er samsvarende / innenfor etablerte treningsområder for militær flyging, hvor det allerede er etablert punkter for omruting av ikke-deltakende lufttrafikk.

j) Det skal opplyses hvorvidt det også vil søkes om opprettelse av fare-/restriksjonsområder.

Det søkes om to midlertidige D-områder, benevnt ACE Norway 1 og ACE Norway 2.

Det søkes om ett midlertidig R-område, benevnt Expanded Setermoen.

k) Det skal oppgis en kontaktperson for innhenting av tilleggsopplysninger i forbindelse med søknaden. Opplysninger om fasttelefonnummer, mobiltelefonnummer og e-postadresse er ønskelig.

Hovedkontaktperson:

Major Kim Bruvik

NAOC/Stabsoffiser ACC/FUA

Tlf: 75536942

kbruvik@mil.no

naoc@mil.no

l) Det skal oppgis en kontaktperson, eller en funksjon, som til enhver tid er tilgjengelig i god tid før og under aktivisering av D/R-områder. Kontaktpersonen skal være bindeledd mellom deltakende og ikke-deltakende aktiviteter samt bindeledd til berørte lufttrafikkjenesteenheter. Kontaktpersonen skal også være ansvarlig for å behandle eller videreformidle søknader som måtte oppstå i forbindelse med politi-, søk- og redningsaksjoner. I tilfeller der D-områder berører kontrollert luftrom vil lufttrafikkjenesten i nødtilfelle kunne kreve luftrommet tilbakeført til berørte lufttrafikkjenesteenheter.

Hovedkontaktperson:

Vakthavende NAOC

Tlf: 75536900

naoc@mil.no

m) Det skal etableres prosedyrer som sikrer kommunikasjon mellom kontaktpersonen for området og den/de som utøver aktiviteten samt mellom kontaktpersonen og berørte lufttrafikkjenesteenheter. Prosedyrene skal vedlegges søknaden.

Militær kontrollenhet (CRC Sørreisa) vil være kontrollinstans for den militære aktiviteten i norske treningsområder. De har faste linjer til berørte lufttrafikkjeneste i henhold til AMC-avtalen.

Det vil utarbeides prosedyrer for aktivisering/de aktivisering av områder mellom de militære kontrollinstansene og ATC som vil følge normale prosedyrer iht Letter of Agreement mellom Avinor Flysikring og Luftforsvaret.

n) Koordinering med berørte leverandører av lufttrafikkjeneste i området skal være utført og dokumentasjon skal vedlegges. Det skal også opplyses om hvorvidt egne avtaler vil bli eller er utarbeidet.

Øvingsaktiviteten er informert om til Avinor Flysikring AS ved Norway ACC, Mil Rep Bodø, Kent Ole Olsen og Michael Bell ved Avinor Flysikring AS. Det har ikke vært anledning til å gjennomføre detaljert koordinering mellom Avinor Flysikring og Luftforsvaret før søknaden ble fremsendt.

o) Dersom området stenger tilgjengelighet til flyplasser skal berørte brukere ha vært konsultert og dokumentasjon vedlegges.

Ingen flyplasser stenges, og områdenes horisontale og vertikale utstrekning er tilrettelagt slik at det i minst mulig grad påvirker sivil rutetraffikk.

p) All annen dokumentasjon som måtte ha betydning.

Intet.

3 Konklusjon

Norge skal sammen med Sverige og Finland være vertskap for øvelse Arctic Challenge Exercise i perioden 22. mai – 4. juni 2019. Forsvaret søker i den forbindelse om etablering av to midlertidige fareområder og et restriksjonsområde for å tilrettelegge for et felles øvelsesluftrom med Sverige og Finland for øvelsens varighet.

Jan Ove Rygg
Brigader
Sjef NAOC

Dokumentet er elektronisk godkjent, og har derfor ikke håndskreven signatur.
